

KOHALIKU INITSIIATIIVI ARENDAMINE – LEADER-LÄHENEMINE

Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna
strateegia koostamiseks

KOHALIKU INITSIATIIVI ARENDAMINE – LEADER-LÄHENEMINE

Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna
strateegia koostamiseks

Välja andnud Põllumajandusministeerium

Kujundanud Hele Hanson-Penu / Triip

Trükitud AS Folger Art

ISBN 978–9985– 9829–0–7 (trükis)

ISBN 978–9985– 9829–1–4 (online)

Tallinn 2007

HEA LUGEJA

Käsiraamat "Soovitused kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia koostamiseks" eesmärgiks on abistada kohalikke tegevusgrupe kohaliku arengu strateegiate koostamisel. Välja on toodud Leader-lähenemise põhilised elemendid ja jooned, millest peab kohaliku arengu strateegia väljatöötamisel lähtuma ja millist struktuuri tuleks järgida selle ülesehituse juures. Käsiraamatu koostamisel on lähtutud Euroopa Liidu ja Eesti dokumentidest ja juhistest, neid omavahel ühendades.

Kõikidele siin raamatus kasutatavatele terminitele ja elementidele on tegelikkuses põhjalikum sisu kui seda selles trükises on välja jõutud tuua. Sihtrühmad ja piirkonnad, vajadused ja probleemid vajavad põhjalikku käsitlust ning süstemaatilist lähenemist. Plaanis ja sooviks on lugejateni – kohalikud tegevusgrupid ja iga huviline maapiirkonnast – tuua lisaks sellele käsiraamatule veel strateegia koostamise protsessi erinevaid sisulisi meetodeid ja kaasamise aluseid tutvustavad abimaterjale.

Leader-lähenemise põhielemendid – piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad; altpoolt tulev algatus; avaliku ja erasektori partnerlus; kohalikud tegevusgrupid; uuen- duslikkus; integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meet- med; võrgustikutöö ja koostöö – moodustavad Leader- lähenemisele aluse. Leader-telge ei ole võimalik kasutada ilma nendesse mõistetes tõesiselt süvenemata ja need oma piirkonnas tegevuste abil sisuga täitmata. Kohalikud tegevusgrupid ei saa edukalt piirkonda edendada, jättes kõrvale mõne sektori, mõne piirkonna või huvigrupi.

2007. aastaks on Eestis asutatud 24 kohalikku tegevusgrup- pi ning üle 94% maapiirkondadest ja väikelinnadest on liitunud sooviga oma piirkonna paremaks arenguks ja käe- käiguks kasutada Leader-programmi. Loodetavasti on seni veel liitumata omavalitsuste kohalikeks tegevusgruppideks ühinemine lähema aja küsimus.

Perioodil 2007–2013 on Leader-telje abil maapiirkondades võimalik kasutada 1,4 miljardit krooni, mille jaotamise otsu- sed tehakse kohalikul tasandil ja kohalike tegevusgruppide abil, mis koosnevad kohalikest inimestest.

Mõisted „Leader” ja „kohalik tegevusgrupp” peaks saama järjest rohkem omaseks kõigile. Esialgu võõrana mõjuvad terminid saab aja jooksul muuta arusaadavaks läbi selgi- tuste ja erinevate osapoolte kaasamise.

Loodetavasti saame sellel teekonnal olla abilisteks.

Koostajad

SISSEJUHATUS

Mõiste „Leader” tähendab „seosed erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel” ja see on tuletatud prantsuskeelsest terminist *Liaison Entre Action de Developpement de l’Economie Rurale*. Leader on Euroopa Liidu algatusprogramm, mille abil edendatakse elu maapiirkonnas kohalike inimeste algatuste ja kohaliku koostöö kaudu.

Tegemist on maapiirkonna arengu edendamise ja tagamise meetodiga. Euroopa Liidu kogemused on näidanud, et Leader võib oluliselt muuta maapiirkondades elavate inimeste igapäevaelu. Leader-algatusprogrammi ülesehitust iseloomustab tähelepanu kohalike inimeste arenguvõimlustele, piirkonna erivajaduste arvestamisele ja erinevate osapoolte kaasamisele.

Euroopa Liidu programmiperioodil 2004–2006 oli uutel liikmesriikidel võimalus kasutada Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastust rahastatavat Leader-tüüpi meedet.

Eestis on Leader-tüüpi meede rakendatud vastavalt Riiklikule arengukavale 2004–2006 ning Leader-tüüpi meetme tingimused on sätestatud põllumajandusministri määruses nr 66, 05.06.2006. a “Eesti riikliku arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks – ühtne programmdokument 2004–2006” meetme 3.6 “Kohaliku initsiatiivi arendamine – Leader-tüüpi meede” (RAK meede 3.6).

Kuivõrd 2007. aastaga algas Euroopa Liidus uus programmiperiood, siis on RAK meetme 3.6 raames oluline arendada välja ning omandada piisavalt kogemusi ja oskusi tõhusalt toimivate kohalike tegevusgruppide moodustumiseks ning

tugeva aluse loomiseks kohalike tegevusgruppide strateegiate elluviimiseks ning koostöö edendamiseks.

RAK meetme 3.6 tingimustel moodustatud kohalikud tegevusgrupid vastavad Euroopa Liidu programmeerimisperiodiks 2007–2013 sätestatud Nõukogu määruses (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste nõuetele (artiklitele 61–65) ja Eesti maaelu arengukavale 2007–2013 (edaspidi MAK).

Kohalike tegevusgruppide koostatavad või täiendatavad strateegiad peavad vastama RAK meetme 3.6 määruse § 10 nõuetele, kuid samas olema suunatud ja seotud perioodi 2007–2013 põhialustega. Strateegiate koostamisel on soovitatav lähtuda sarnasest ülesehitusstruktuurist, mis lihtsustaks kõikide kohalike tegevusgruppide strateegiate koostamist, lugemist, võrdlemist ja hindamist.

Käesoleva trükise eesmärk ongi tutvustada lühidalt Leader-lähenemise põhimõtteid ning anda üldisi soovitusi Leader-tüüpi meetme raames moodustatud kohalikele tegevusgruppidele oma tegevuspiirkonna integreeritud arengustrateegia (strateegia) väljatöötamiseks või olemasoleva strateegia täiendamiseks.

SISUKORD

I osa – Ülevaade Leader-lähenemise arengutest.....	7
Leader on osa Euroopa Liidu laiemast maaelu arengust	7
Leader algatusest süvalaiendamiseni	7
Leader Eestis	8
II osa – Leader-lähenemise põhimõtted	9
Leaderi idee	9
Leader-lähenemise seitse põhielementi	
1. Piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad.....	9
2. Altpoolt tulev algatus.....	10
3. Avaliku ja erasektori partnerlus: kohalikud tegevusgrupid.....	11
4. Uuenduste tegemise soodustamine.....	14
5. Integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed	15
6. Võrgustikutöö.....	16
7. Koostöö	17
III osa – Kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia koostamine.....	20
Strateegia tiitellehe tehniline kirjeldus	20
Sissejuhatav osa	20
Strateegia sisukord.....	20
Lühikokkuvõtte strateegiast.....	21
1. Üldosa.....	21
Kohalik tegevusgrupp	21
Tegevuspiirkond	21
Liikmeskond	21
Kohaliku tegevusgrupi areng ja kogemused	22

SISUKORD

2. Kohaliku tegevusgrupi ülesehitus ja arendamise kirjeldus	23
Juhtimine ja töökorraldus	23
Majanduslik elujõulisus	24
3. Tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus	24
4. Ülevaade tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide vajadustest	24
5. Strateegilised valikud	24
6. Oskuste omandamine ja tegevuspiirkonna arendamine	27
Kaasamine	28
Piirkonna elanikele suunatud teavitus ja koolitused	28
7. Strateegia oodatavad tulemused	28
8. Strateegia koostamisel kasutatud materjalid	28
9. Strateegia koostamise protsess	29
10. Strateegia elluviimise kava	29
11. Lisad	31
Lõppsõna	32

I OSA. ÜLEVAADE LEADER-LÄHENEMISE ARENGUTEST

Leader-programmiga tehti algust 1991. aastal ning selle eesmärgiks oli tõsta maapiirkondade arengupotentsiaali, tuginedes kohalikule initsiatiivile ja oskustele, edendades oskusteabe omandamist kohaliku integreeritud arengu kohta ja levitades seda oskusteavet muudesse maapiirkondadesse.

Leader on osa Euroopa Liidu laiemast maaelu arengu poliitikast

Leaderi eesmärgid on kooskõlas ELi üldise maaelu arengu poliitika eesmärkidega. Arenev ühine põllumajanduspoliitika arvestab maapiirkondade mitmekesisust, kohaliku omapära ning samuti seda, et ühiskond väärtustab üha enam kvaliteetset looduskeskkonda.

Enne 1990ndate aastate algust ELis katsetatud maaelu arengu käsitlusviisid olid peamiselt valdkonnapõhised ja keskendusid suuresti põllumajandustootjatele eesmärgiga soodustada struktuurimuudatusi põllumajanduses. Nende puhul kasutati ülalt alla lähenemist, kus toetuskavade rakendamise üle otsustati riiklikul ja piirkondlikul tasandil. Kohalike huvigruppide initsiatiiv oma piirkonna arendamisel oli vähene. Kuid kohalikke kogukondi kaasavat ja kohalikke ressursse väärtustavat piirkonnapõhist lähenemist ja altpoolt tulevat algatust hakati peagi järjest enam nägema uue võimalusena töökohtade ja ettevõtete loomiseks maapiirkondades.

Leaderit hakati rakendama sammhaaval, liites mitmesugused kohaliku tasandi projektid ja ideed, huvigrupid ning ressursid. See osutus heaks vahendiks, maapiirkondade arenguvõimaluste parandamisel.

ELi territoorium, kus Leader-lähenemist rakendatakse, kohalike tegevusgruppide arv ja Leader-tüüpi lähenemistele eraldatud rahaliste vahendite suurus on pärast Leaderi alustamist 1991. aastal oluliselt suurenenud.

Leader algatusest süvalaiendamiseni

Leader-lähenemist esitleti uue majanduspoliitilise mõttena kui ELi struktuurifondidest rahastatud ühenduse algatust. Leader-programme on rakendatud kolmes etapis: Leader I (1991–1993), Leader II (1994–1999) ja Leader+ (2000–2006).

Liikmesriikides on selle aja vältel rakendatud mõnedes piirkondades ja piiratud arvul Leader-programme, mida on ELi tasandil rahastatud.

Alates uuest programmeerimisperioodist 2007–2013 kaasatakse ehk süvalaiendatakse Leader-lähenemine üldisesse ELi maaelu arengu poliitikasse. See tähendab, et Leader liidetakse ELi poolt toetatavatesse riiklikesse ja piirkondlikesse maaelu arengukavadesse kõrvuti teiste maaelu arengu meetmetega.

Ühenduse strateegiasuunistes liikmesriikide maaelu arengu strateegiate koostamiseks on kirjas: 4. telje (Leader-telg) alusel antav toetus pakub kohalikel vajadustel ja tugevatel

I OSA. ÜLEVAADE LEADER-LÄHENEMISE ARENGUTEST

külgedel põhineva ühenduse juhitava kohaliku arengustrateegia võimalust kombineerida kõiki kolme eesmärki – konkurentsivõimet, keskkonda ja elukvaliteeti/ mitmekesisust. Põllumajandustootjaid, metsandustöötajaid ja teisi maaelus tegelevaid isikuid hõlmavad integreeritud lähenemisviisid võivad kaitsta ja suurendada kohalikku loodus- ja kultuuripärandit, tõsta keskkonnaalast teadlikkust ning tutvustada kohalikke tooteid, turismi ning taastuvaid loodusvarasid.

Alates 2007. aastast rahastatakse Leaderit üldise finantsraamistiku raames uuest Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD), kust EL annab igale liikmesriigile vahendid maaelu arengu toetamiseks.

Leader Eestis (seisuga märts 2007)

Eesti on rakendanud Leader-lähenemist läbi RAKi meetme 3.6, mida teostatakse kahes tegevusvaldkonnas – oskuste omandamine ja integreeritud maapiirkonna arengustrateegia. Esimese tegevusvaldkonna raames toimub kohalike arengu strateegiate koostamine, teise tegevusvaldkonna raames strateegiate elluviimine.

2006. aastal esitas LEADER-tüüpi meetme raames toetuse taotluse 24 kohalikku tegevusgruppi. Kohalikud tegevusgruppid hõlmavad 194 omavalitsusüksusest 181, nendega on juba hõlmatud ligi 93% kogu maapiirkonnast.

Ülevaade Leader-algatuse senisest toetamisest:

Leader- algatused	Kohalike tegevusgruppide arv	Pindala	ELi rahastamine
Leader I	217	367 000 km ²	442 miljonit eurot
Leader II	906	1 375 144 km ²	1755 miljonit eurot
Leader +	893	1 577 386 km ²	2105,1 miljonit eurot

Allikas: Euroopa Komisjoni dokument: *Leader-lähenemine: üldjuhend*

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Leaderi idee

Leader-lähenemise aluseks on põhimõte, et arvestades Euroopa maapiirkondade mitmekesisust on arengustrateegiad tulemuslikumad ja tõhusamad, kui nende üle otsustavad ja neid rakendavad kohalikud tegevusgrupid kohalikul tasandil ning kui nendega kaasneb:

- selge ja läbipaistev rakendusprotsess;
- asjaomaste riiklike asutuste toetus;
- edukate projektide tutvustamiseks vajalik tehniline tugi.

Leader-lähenemine erineb muudest traditsioonilisematest maaelu arengu poliitika meetmetest selle poolest, et ta näitab pigem seda, kuidas toimida, kui seda, mida oleks vaja teha.

Leader-lähenemist saab lühidalt iseloomustada seitsme põhielemendi kaudu. Käesolevas trükises on antud nendest lühiülevaade, kuid oluline on neid käsitada ühtse vahendite kogumina. Kogu Leader tegevuste rakendusprotsessi vältel peaksid need täiendama ja mõjutama üksteist positiivselt ning neil on püsiv mõju maapiirkondade arengule ja võimele kohalikul tasandil ise kaasa aidata oma probleemidele lahenduste leidmisele.

Leader-lähenemise seitse põhielementi on kajastatud ka ELi uue programmeerimisperioodi (2007–2013) rakendamist reguleerivas õigusaktis Nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005, 20. september 2005, Maaelu Arengu Euroo-

pa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, 4. jaos artiklis 61. Käesolevas trükises on koondatud nende seitsme põhielemendi selgitused, kasutades ka vastavaid Euroopa Komisjoni poolt väljaantud Leader-lähenemist selgitavaid infomaterjale.

Leader-lähenemise seitse põhielementi

1. Piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad

Piirkonnapõhise lähenemise puhul peavad tegevuspiirkonnal olema majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt ühised huvid ning see peab koosnema samast geograafilisest piirkonnast pärit kohalikest omavalitsusüksustest. Sageli iseloomustavad neid huvisid ka ühised traditsioonid, kohalik identiteet, ühtekuuluvustunne või ühised vajadused ja ootused.

Sellise piirkonna võrdlusaluseks seadmine hõlbustab vastava piirkonna tugevate ja nõrkade külgede, ohtude ja võimaluste ning piirkonna potentsiaali äratundmist ja säästva arengu peamiste kitsaskohtade kindlakstegemist.

Sellise lähenemise korral saab paremini kui teiste meetmetega sobitada piirkonna tegelikke vajadusi kohalike konkurentsieelistega. Piirkondade valikul on arvestatud ja arvestatakse piirkonna ühtsust ning küllaldast inimressursi, rahaliste ja majanduslike vahendite kriitilist hulka, et toetada jätkusuutlikku arengustrateegiat.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Piirkonnapõhisus tähendab kohaliku tasandi arendamist läbi kohaliku arengu strateegia, kusjuures piirkond ei pea vastama varem kindlaksmääratud halduspiiridele.

Kohaliku piirkonna mõiste Leader tegevuste puhul ei ole muutumatu, vaid see areneb ning võib muutuda koos piirkonna majanduslike ja sotsiaalsete muutustega. Leader-lähenemise puhul on aga oluline, et oleks tagatud nn kriitiline mass ressursi kohaliku arengu strateegia koostamiseks ja rakendamiseks.

Kohaliku tegevusgrupi strateegia üldine põhimõte peab olema suunatud tegevustele, et suurendada kohalikku

suutlikust, luua töökohti ja mitmekesistada elu maapiirkonnas. Perioodil 2007–2013 saab selle eesmärgi saavutamiseks kasutada MAKi kõikides telgedes toodud võimalusi, eriti aga III telje „Maapiirkondade elukvaliteet ja maa-majanduse mitmekesistamine” meetmeid.

2. Altpoolt tulev algatus

Altpoolt tulev algatus tähendab seda, et kohalikud inimesed ja huvigrupid osalevad strateegia väljatöötamisel ja töötavad koos välja kohaliku piirkonna prioriteedid ning osalevad hiljem ka strateegia rakendamisel.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Leaderi seitsmest elemendist on altpoolt tuleva algatuse kasutamine ja soodustamine üks kõige olulisemaid Leader-lähenemise tunnuseid. Seda lähenemist järgivat, maaelu arengu poliitikat tuleks kujundada ja rakendada viisil, mis vastaks kõige paremini nende maapiirkonna kogukondade vajadustele, kelle jaoks see on mõeldud.

Altpoolt üles lähenemise peamiseks eeliseks on, et selle kaudu saab arenguprotsessi mobiliseerida rohkem kohalikke võimalusi. Kohalikud tegijad omavad paremaid teadmisi kohalike ressursside (materiaalsed, sotsiaalsed jm) olemasolust ja nende kasutamise võimalustest. Samuti paneb omanikutunne suurema pühendumusega parema tulemuse saavutamise nimel tööle ning edukalt läbi viima piirkonda arendavaid projekte.

Altpoolt üles otsustustasand ei pea olema vastuolus ülevalt allapoole ehk maakonna või omavalitsustasandi otsuste või juhtidega. Pigem on siinkohal oluline neid kombineerida ja saavutada koostöös parem tulemus.

Üheks võimaluseks seda tagada on kutsuda kohalikke inimesi ja sidusrühmi üles edasistes tegevustes osalema ja neid ka juhtima. Kohalike osalejate kaasamine tähendab laiemat üldsuse, majanduslike ja sotsiaalsete huvigruppide ning asjaomaste avalik-õiguslike ja eraõiguslike asutuste kaasamist.

Leader tegevustes osalemise suutlikkuse tõstmine on altpoolt tuleva algatuse oluline osa, mis tähendab:

- kohalike elanike teadlikkuse tõstmist, nende kaasamist ja koolitamist, et määrata kindlaks piirkonna tugevad ja nõrgad küljed (analüüs);
- eri huvirühmade osalemist kohaliku arengustrateegia koostamises;
- kohalikul tasandil selgete kriteeriumide kehtestamist, et valida välja asjakohased tegevused (projektid) strateegia rakendamiseks.

Tulevikkuvaatavalt ei tohiks osalemine piirduda vaid esimese etapiga, st strateegia koostamisel osalemisega, vaid peaks jätkuma kogu strateegia rakendusprotsessi vältel. See aitab kaasa nii strateegia rakendamisele, valitud projektide elluviimisele, kui ka tuleviku jaoks vajalike kokkuvõtete tegemisele ja kogemustest õppimisele. Kaasamise ja konsulteerimise käigus tuleks tegeleda ka oluliste läbi-paistvusega seotud küsimustega, et osalejad jõuaksid dialoogi ja läbirääkimiste kaudu üksmeelele.

3. Avaliku ja erasektori partnerlus: kohalikud tegevusgrupid

Kohaliku partnerluse ehk kohalike tegevusgruppide loomine on Leader-lähenemise iseloomulik ja oluline element.

Kohalikul tegevusgrupil on oluline roll kaasata kõik piirkonna olulised avaliku võimu, ettevõtjate ja mittetulundusorganisatsioonide esindajad, et koos töötada ühise eesmärgi nimel. Oluline on siinkohal vaadata, et kohalik identiteet oleks laiem kui ühe küla või omavalitsuse piirid. Terviklikult peaks nägema tervet tegevusgrupi piirkonda.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Kohaliku tegevusgrupi ülesanne on koostada ja rakendada strateegiat ning see tegevus partnerluses saab olla edukam, kuna nad:

- koondavad ja ühendavad kohaliku tasandi avalikus- ja erasektoris ning mittetulundussektoris olemasolevad inimressursid ja ka muud vahendid;
- koondavad kohalikud tegijad-osalejad ühiste projektide ja mitut valdkonda hõlmavate tegevuste ümber, et saavutada sünergia;
- tugevdavad maapiirkonna sageli vähese koostöökogemusega tegijate vahelist suhtlust ja koostööd, vähendades seminaride ja arutelude kaudu erinevate huvide konfliktide tekkimise võimalust ning hõlbusdades kokkuleppele jõudmist;
- soodustavad eri partnerite vahelise vastastikuse mõju kaudu maapiirkonnas asetleidvaid kohandumis- ja muutmisprotsesse, keskkonnavaldkondade integreerimist, maamajanduse mitmekesistamist ning elukvaliteedi paranemist.

ELis Leader-lähenemise rakendamine näitab, et piirkondliku ning riikliku poliitilise ja institutsioonilise korra erinevuse tõttu on nende ühiste tunnusjoonte alusel loodud kohalike tegevusgrupe mitut tüüpi ning samuti on nende iseseisvus projektide heakskiitmisel ning finantsjuhtimisel erinev.

Kohalikud tegevusgrupid otsustavad strateegia suuna ja

sisu üle ning teevad erineva tasemega otsuseid mitmesuguste rahastamist vajavate projektide kohta.

Tegelikke makseid teeb enamikel juhtudel riiklike vahenditega tegelev makseasutus, vahel ka kohalik tegevusgrupp ise, kuid toetusi antakse kohaliku tegevusgrupi poolt valitud projektide alusel.

Eestis on praegu kohalike tegevusgruppide partnerlusel põhineva otsustustasandi ulatus Leader-tüüpi meetme rakendamisel määratud RAK meetme 3.6 tingimustel.

Kohaliku tegevusgrupi ülesanneteks on:

- kohaliku tegevusgrupi arendamine;
- kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna strateegia väljatöötamine või arendamine;
- maaelu arengu alase riigisisese ja rahvusvahelise koostöö arendamine ning osalemine koostöövõrgustikus;
- toetuse taotluse osana heakskiidetud strateegias toodud tegevuste elluviimine kohaliku tegevusgrupi poolt.

MAKi raames kohalike tegevusgruppide ülesanded laienevad. Kohalikul tegevusgrupil saab olema õigus valida välja vastavalt kohaliku tegevusgrupi strateegiale toetuse saamiseks esitatavaid projekte. Samuti on kohalikul tegevusgrupil õigus teha ettepanekuid Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile (PRIA) vastavate projektide kohta, kui suures ulatuses esitatud taotlusi võiks rahuldada.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Külapäev Lääne-Virumaal

PRIA kontrollib kohalike tegevusgruppide poolt esitatud projektide nõuetele vastavust ja abikõlblikkust ning teeb toetuse taotluste osas otsused. PRIA rolliks on olla eelkõige kontrolliv rakendusasutus, kes ei sekku piirkonna sisulistes otsustesse, kui kohaliku tegevusgrupi poolt väljavalitud projektid vastavad nõuetele.

Kohaliku tegevusgrupi ülesannete täitmine paneb tegevusgrupile suure vastutuse, kuna delegeeritud on suur hulk juhtimisülesandeid: kaasamine ja informeerimine, organisatsiooni arendamine, piirkonna strateegia väljatöötamine ja rakendamine, projektide valik, toetusega saadava ressursi finantskorraldus jne.

Partnerluse rakendamisel ja arendamisel ei piisa ainult esimeste asutamisel osalenud liikmete aktiivsusest, vaid peab pidevalt hoolitsema, et informatsioon jõuaks piirkonna inimesteni ja erinevate huvigruppideni ning tehakse võimalikuks kõigi huviliste kaasamine. Kohalik tegevusgrupp peab olema avatud uutele liikmetele.

Eelpool nimetatud ülesannete täimise käigus saab kohalik tegevusgrupp palju ära teha nii oma organisatsiooni kui ka oma liikmete ja piirkonna kogukondade haldussuutlikkuse tõstmiseks. Leader võimaluste kasutamise kõrval on võimalik õppida kasutama ja haldama ka teisi fonde ja võimalusi.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Koolitus Lääne-Virumaal

Laiaulatuslik õppimine, informatsiooni ja kogemuste vahetamine, uuringute tegemine ning ekspertide kasutamine piirkonna ja organisatsiooni arenguks on see, mida oskuste omandamise kaudu saab saavutada.

4. Uuenduste tegemise soodustamine – innovatsioon

Leader-lähenemise kaudu saab kaasa aidata maapiirkonna arengu uute ja uuenduslike lähenemiste edendamisele. Selliseid uuendusi soodustab kohalike tegevusgruppide vabadus ja paindlikkus oma piirkonna strateegia koostamisel ja elluviimisel.

Uuendamist tuleb mõista laiemalt ja paindlikumalt. See ei pea tähendama alati keeruliste tehniliste lahenduste väljatöötamist või kasutuselevõtmist. Uusi ideid ja meetodeid saab kasutada ka väga lihtsates ja igapäevastes tegevustes, näiteks laste- ja noortelaagrite või koolituste korraldamisel, piirkonna vaatamisväärsuste paremal esiletoomisel, kohaliku kauba turustamisel, kohalike tavade taaselustamisel ja paljus muus.

Uued ideed võivad sündida igaühe peas, sellepärast tuleks kasutada nutikate ideede saamiseks erinevaid kaasamise meetodeid nagu ajurünnakud ja muud rühmatöö võimalused. Oluline on, et igaüks saaks julgesti välja öelda oma ideed.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Siinkohal on kindlasti abiks ja soovituseks kasutada koolitajaid, kes oskavad inimesi julgustada oma mõtteid välja ütleva.

Uuenduslike tegevuste arendamisel ja läbiviimisel võib vaja minna erialaspetsialistide abi. Alati ei pruugi olla kohalike inimeste teadmised piisavad, et teha otsuseid mõnes erialateadmisi vajavas valdkonnas. Kohalik tegevusgrupp võiks vajadusel kasutada ka uurimisasutuste või -keskuste spetsialiste ekspertabi saamiseks, samuti ka uuringute läbiviimisel.

Üheks allikaks uute ja heade ideede saamisel on koostöö teiste kohalike tegevusgruppidega nii kodu- kui välismaal.

Kuigi Leader-lähenemist peaks ja tuleks kasutada uute ja uuenduslike ideede elluviimiseks, peaks projektide valikukriteeriumid siiski olema rangemad. Oleneb loomulikult tegevuse valdkonnast ja projektist, kus millegi uuendusliku soovitakse välja tulla. Eelistada võiks selliseid uuenduslike meetodeid ja lahendust pakkuvaid tegevusi ja projekte, mis edaspidigi laiemat kasutust leiavad.

5. Integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed

Leader-lähenemise rakendamisel saab kohalik tegevusgrupp arvestada, et see ei pea olema suunatud kitsalt konkreetse ühe valdkonna arendamiseks. Leader-lähenemise puhul on oluline, et koostatavad ja arendatavad strateegiad hõlmaks piirkonna mitmete valdkondade ja võimalusel ka omavahel integreeritud arendamist.

Kohalikel tegevusgruppidel on soovitav analüüsida strateegia koostamisel ja täiendamisel MAKi erinevate telgede: põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine (telg I), keskkonna ja paikkonna säilitamine (telg II) ja maapiirkondade elukvaliteedi ja maamajanduse mitmekesistamine (telg III) võimaluste omavahelist kombineerimist.

Erinevaid toetusmeetmeid kasutades võib erinevate telgede vahel moodustuda sünergia, mis saab anda lisandväärtust piirkonna probleemide lahendamisele kaasaaitamisel. Näiteks kohaliku toidu kvaliteedi tõstmine on seotud turismi arendamisega piirkonnas.

Horisontaalne Leader-lähenemine võimaldab kõiki kolme telge ühendada, seades eesmärgiks maamajanduse mitmekesistamise ja konkurentsivõime suurendamise, keskkonna parandamise ja elukvaliteedi tõstmise tegevuste ühendamise.

Leader tegevused on ka vahendiks, millega saab suunata osa arendavaid tegevusi kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna väiksematele territooriumitele. Kohaliku tegevusgrupi territoorium ei ole ju täiesti ühtne, vaid siin on erinevaid ja erinevate võimalustega piirkondi. Leader-lähenemise eeliseks ongi suurem paindlikkus komplekselt arvestada piirkonna erisusi, näiteks infrastruktuuri olukorda, kultuuri- ja loodusobjektide ning spordi- ja meelelahutuskohade paiknemist, organisatsioonilist võimekust, teadus- ja koolitusasutuste jaotumist, enamlevinud ettevõtluslike

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

jpm. Strateegia koostamisel on oluline teada, kus paiknevad keskkonnatundlikud piirkonnad (looduskaitse- ja veekaitsealad).

Samuti saab Leader-lähenemise rakendamisel lahendada või isegi ennetada maaelu arendamisel tekkivaid huvide konflikte, näiteks turismi arendamine keskkonnakaitselisel alal, talu või metsaettevõtte konkurentsivõime arendamise vastavus loodus- ja veekaitse nõuetele jne.

Leader-lähenemise eelis on just suur paindlikkus erisuste arvestamisel, samas kogu tegevusgrupi piirkonda komplekselt vaadeldes.

6. Võrgustikutöö

Võrgustikutöö hõlmab saavutuste, kogemuste ja oskusteabe vahetust kohalike tegevusgruppide, maapiirkondade, maaelu arenguga seotud asutuste ja organisatsioonide vahel nii liikmesriigis kui ka ELis tervikuna, sõltumata sellest, kas nad on otsesed Leaderi meetme raames abisaajad või mitte.

Võrgustikutöö on vahend edukatest ja huvitavatest projektidest saadud kogemuste edasiandmiseks ning uuenduste levitamiseks. Võrgustikutöö loob suhteid inimeste, projektide ja piirkondade vahel ning aitab seega kaasa kõrvaldada nn isoleeritust, mida mõned maapiirkonnad võivad kogeda. Kontaktid kohalike tegevusgruppidega võivad anda tõuke koostööprojektide loomiseks.

Võrgustikud võivad olla nii institutsionaalsed kui ka kohalike tegevusgruppide enda loodud või muul moel tekkinud.

Institutsionaalsed võrgustikud

Institutsionaalseid võrgustikke rahastab üldjuhul Euroopa Komisjon, kes määratleb ka nende ülesanded. EL toetab nii Euroopa kui liikmesriikide tasandil võrgustruktuure, mis ühendavad kohalikke tegevusgruppe, vastavaid haldus-asutusi ja kõiki teisi maaelu arengu edendamise huvi-tatud isikuid. Alates uuest programmeerimisperioodist 2007–2013 on kavandatud luua kahte liiki institutsionaalseid võrgustikke:

- Euroopa maaeluvõrgustik (mida juhib Komisjon);
- riiklikud maaeluvõrgustikud, mille loovad liikmesriigid.

Võrgustikutöö on kavas suunata laiemale maaelu arengule, eriti MAKi rakendamise osas. Kuni seniajani oli võrgustikutöö keskendunud peamiselt vaid Leader tegevustele. Institutsionaalsed võrgustikud peavad olema loodud hiljemalt 2008. aasta lõpuks.

Eestis luuakse riiklik maaeluvõrgustik Põllumajandusministeriumi valitsemisalas tegutseva ministeriumi hallatava riigiasutuse, Maamajanduse Infokeskuse struktuuriüksuse-na. Maaeluvõrgustiku tegevuse alused on toodud Maaelu arengukava 2007 – 2013 peatükis 16.2 „Riiklik maaeluvõrgustik“.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Maaeluvõrgustiku kavandatavad tegevused:

- teadmiste levitamine: MAKi rakendamisel saadud positiivsete kogemuste, sh uudsete lähenemiste määratlemine ja analüüsimine, neid käsitleva teabe levitamine, antud kogemuste ja oskusteabe vahetamise korraldamine jne;
- koolitused: kohalikele tegevusgruppidele koolitusprogrammide ettevalmistamine jm MAKi rakendamist tõhustavad koolitused;
- tugi Eesti ja riikidevaheliseks koostööks, sh vastava veebilehe haldamine, koostööpartnerite ja ekspertide andmebaasi haldamine jms.

Euroopa maaeluvõrgustik tegutseb ka liikmesriikide maaeluvõrgustike ja haldusasutuste kohtumiskohana, et jagada ja vahetada kogemusi Euroopa tasandil.

Võrgustikutöös peaksid osalema kõik ELi rahalist toetust saavad kohalikud tegevusgrupid, kuid ka muud maaelu arengust huvitatud sihtgrupid on teretulnud jagama oma teadmisi ning kogemusi.

7. Koostöö

Koostöö Leader-lähenemises on kohaliku tegevusgrupi ühisprojekt teises piirkonnas, liikmesriigis või isegi kolmandas riigis asuva Leader-lähenemist või sarnast lähenemist rakendava kohaliku tegevusgrupiga.

Koostöö võib aidata kohalikel tegevusgruppidel edendada oma piirkonna tegevusi. See võimaldab neil lahendada probleeme või anda lisandväärtust kohalikele ressurssidele. Samuti aitab see tagada konkreetsete projektide elujõulisuseks vajalikku hulka ressursse või julgustada lisameetmete võtmist. Näiteks eri piirkondades asuvate kohalike tegevusgruppide korraldatud ühine turundamine, kui need

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

piirkonnad on spetsialiseerunud ühele ja samale tootele (käsitöötooted, kohaliku juustu valmistamine, loodusturismi tooted jne), või arendada ühisel kultuuripärandil põhinevaid ühiseid turismialgatusi jne.

Koostööprojektid ei tähenda lihtsalt kogemuste vahetamist. Need peavad sisaldama konkreetset ühisprojekti, mida juhitakse soovitavalt ühise struktuuri alusel ning kus on kokkulepitud projekti juhtiv kohalik tegevusgrupp.

Leader-lähenemise raames on võimalikud kaks eri koostööliiki:

- piirkondadevaheline koostöö: see tähendab koostööd ühe liikmesriigi eri maapiirkondade vahel. Seda võidakse teha kohalike tegevusgruppide vahel ning see on avatud ka muudele kohalikele gruppidele, kes rakendavad sarnase osalusega lähenemisviisi;
- riikidevaheline koostöö: see tähendab koostööd vähemalt kahe liikmesriigi kohalike tegevusgruppide vahel või sarnast lähenemisviisi rakendavate kolmanda riigi gruppidega.

Kohalik tegevusgrupp saab strateegia koostamise või selle täiendamise käigus juba ette näha võimalikku siseriikliku ja riikidevahelist koostööd. Koostöö kavandamise puhul ei pea strateegias olema nimetatud konkreetset koostööpartnerid. Oluline oleks, et strateegia koostamisel selgusid vastavad valdkonnad, mille osas koostöö annaks piirkonna ja kohaliku tegevusgrupi arengule lisandväärtust.

II OSA. LEADER-LÄHENEMISE PÕHIMÕTTED

Leader-lähenemise seitse põhielementi

Piirkonnapõhine lähenemine	Piirkonnapõhine kohaliku arengu strateegia keskendub: <ul style="list-style-type: none">• tegevusgrupi territooriumile;• sisemiste ressursside paremale kasutamisele;• kohalike tegevuste sidumisele;• piirkonna identiteedile;• piirkonna arengu visioonile.
Alt-üles lähenemine	Altpoolt üles lähenemine tähendab, et kohalikud inimesed ja huvigrupid osalevad koos: <ul style="list-style-type: none">• piirkonna arengu prioriteetide määramisel;• strateegia koostamisel;• strateegia elluviimisel.
Partnerluse põhimõte	Avaliku ja erasektori partnerlusel põhinev kohalik tegevusgrupp seob kõiki partnereid samadel alustel ning samadeks eesmärkideks.
Uuenduslikkus	Uued lahendused ehk innovatsioon aitavad kaasa piirkonna arengule: <ul style="list-style-type: none">• pakkudes uusi lahendusi piirkonna probleemidele;• andes lisaväärtust;• suurendades piirkonna konkurentsivõimet.
Mitme sektori ühendus	Ühise visiooni kujundamisel, strateegia väljatöötamisel ja elluviimisel tegutsevad koos: <ul style="list-style-type: none">• erinevate majandussektorite ja huvigruppide esindajad;• avaliku sektori ja erasektori esindajad.
Võrgustikud	Institutsionaalsete (Euroopa Liidu ja liikmesriigi tasandil) ning kohaliku tasandi partnerluse koostöövõrkude loomine: <ul style="list-style-type: none">• Euroopa maaeluvõrgustik;• riiklik maaeluvõrgustik;• vabatahtlikud võrgustikud.
Koostöö	Kohalike tegevusgruppide ühiste koostööprojektide rakendamine: <ul style="list-style-type: none">• kohalike tegevusgruppide koostööprojektid;• strateegia kaudu toetuse saajate koostööprojektid.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Käesolev trükis annab soovitusel kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna integreeritud arengustrateegia (strateegia) väljatöötamiseks ja strateegia täiendamiseks. Materjali koostamisel on lähtutud ka RAK meetme 3.6 määruses esitatud nõuetest. Välja on toodud põhilised strateegia osad ja selgitused.

Strateegia tiitellehe tehniline kirjeldus

Tiitellehel märgitakse strateegia koostanud kohaliku tegevusgrupi nimi ja aastate vahemik, millal strateegiat rakendatakse. Tiitellehel on strateegia valmimise aastaarv ja koht.

Tiitellehele järgneval lehel on toodud kohaliku tegevusgrupi kontaktandmed (aadress, telefon, e-post, kodulehekülg), samuti tuuakse strateegia kinnitamise koht, kuupäev ja olemasolul viide vastavale kinnitamise protokollile. Leheküljel on ka juhatuse esimehe nimi ja allkiri.

Sissejuhatav osa

Strateegia sisukord

Strateegia sisukorra koostamisel on soovitatav lähtuda RAK meetme 3.6 määruses sätestatud loetelust, kuid kohalik tegevusgrupp võib vastavalt strateegia koostamise protsessile ja vajadusele osade järjekorda ka muuta või kombineerida ning laiendada. Oluline on, et kõik vajalikud Leader-lähendamise põhielemendid oleks strateegias kajastatud.

Järgnevalt on toodud näide sisukorra koostamiseks. Edaspidised strateegia selgitavad osad jälgivad antud sisukorras toodud osade pealkirju ja järjekorda.

Näide:

Sissejuhatav osa

- Sisukord
- Lühikokkuvõte strateegiast

1. Üldosa

- Kohalik tegevusgrupp
- Tegevuspiirkond
- Liikmeskond
- Kohaliku tegevusgrupi areng ja kogemused

2. Kohaliku tegevusgrupi ülesehitus ja arendamise kirjeldus

- Juhtimine ja töökorraldus
- Kohaliku tegevusgrupi majanduslik elujõulisus

3. Tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus

4. Ülevaade tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide vajadustest

5. Strateegilised valikud

- Visioon
- Prioriteedid
- Riigisisene ja -väline koostöö

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

- Strateegia eesmärgid
 - Strateegia seosed teiste strateegiate, arengukavade ja programmidega
6. Oskuste omandamine ja tegevuspiirkonna arendamine
 - Kaasamine
 - Piirkonna elanikele suunatud teavitustegevus ja koolitused
 - Võrgustikus osalemine
 7. Strateegia oodatavad tulemused
 8. Strateegia koostamisel kasutatud materjalid
 9. Strateegia koostamise protsess
 10. Strateegia elluviimise kava
 11. Lisad

Lühikokkuvõte strateegiast

Soovitav on esitada lühidalt, paaril leheküljel strateegia kokkuvõte: partnerlusest, piirkonna ja sihtgruppide vajadustest ja valitud prioriteetidest.

1. Üldosa

Üldosa peaks sisaldama andmeid kohaliku tegevusgrupi ja tema asutamise, tegevuspiirkonna, liikmeskonna ja nende kogemuste kohta.

Kohalik tegevusgrupp

Kajastatud peaks olema põhiandmed kohaliku tegevusgrupi ja tema asutamise kohta, kus ja millal toimus asutamiskoosolek, samuti kes olid asutajaliikmed. Teave põhikirja kinnitamise ja vajadusel ka selle muutmise kohta. Samuti on siin asjakohane kirjeldada muud huvipakkuvat teavet kohaliku tegevusgrupi asutamisprotsessi kohta.

Tegevuspiirkond

Siin osas kirjeldatakse kohaliku tegevusgrupi territooriumit ehk tegevuspiirkonda. Sealhulgas esitatakse loetelu tegevuspiirkonda kuuluvatest valdadest ja linnadest koos territooriumi suuruse ja elanike arvuga. Toodud andmed võivad olla tabelis ja soovi korral võib selles tabelis kajastada rohkem arvnäitajaid.

Kirjeldatakse tegevuspiirkonna ühist majanduslikku, kultuurilist ja sotsiaalset huvi ning geograafilist ühtsust. Lisatud võiks olla ka selgitus, miks kohalikku tegevusgruppi on kaasatud just need konkreetsed omavalitsusüksused.

Liikmeskond

Esitatakse kohaliku tegevusgrupi liikmete nimekiri, märkides millist sektorit (avalik, ettevõtlus või mittetulundus) esindatakse, esindaja nimi ja kohaliku tegevusgrupiga liitumise kuupäev.

Ülevaatlikkuse huvides saab nimekirja esitada loeteluna või tabelina, kus liikmete loetelu on toodud omavalitsusüksuste kaupa tähestikulises järjekorras. Loetelu või tabeli

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

lõppu saab eraldi välja tuua mitu omavalitsusüksust, ettevõtjat (sh füüsilisest isikust ettevõtjad) ning mittetulundusühingut või sihtasutust tegevusgrupi liikmeteks käesoleval hetkel on.

Heaks tavaks peaks kujunema, et erinevaid kohaliku tegevusgrupi liikmeid ei esindaks kohalikus tegevusgrupis üks ja sama eraisik, isegi kui ta kuulub erinevate juriidiliste isikute juhatustesse. Vältimaks tekkida võivat huvide konflikti, peaks samast organisatsioonist leidma ja volitama esindusõiguse kellelegi teisele juhatusest või liikmeskonnast.

Kohaliku tegevusgrupi areng ja kogemused

Paljus määrab kohaliku tegevusgrupi haldussuutlikkuse senine koostöökogemus, samuti ka liikmete kogemus. Antud osas kirjeldatakse lühidalt, milline on olnud senine kohaliku tegevusgrupi areng ja saadud kogemused.

On hea äramärkida üksikute liikmete olulisemad elluviidud projektid või osalemine neis, eriti juhul, kui tegu on uute liitunud omavalitsuste ja teiste uute liikmetega. Juhul kui on koostatud kõikide kohaliku tegevusgrupi liikmete kogemustest pikem ja üksikasjalikum loetelu, võib selle paigutada ka strateegia lissasse ja antud osas sellele viidata.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

2. Kohaliku tegevusgrupi ülesehitus ja arendamise kirjeldus

Antud osas kirjeldatakse kohalikku tegevusgruppi peamiselt kahest aspektist:

- kirjeldatakse kohaliku tegevusgrupi tegutsemise põhimõtteid, töö korralduse aluseid, struktuuri ja administreerimise funktsionaalsust;
- kogu tegevuspiirkonna ja erinevate huvigruppide kaasatust tegevusgrupi tegevusse ning edasist tööd piirkonna inimestega.

Kirjeldatakse nii olemasolevat struktuuri, selle kujunemist, hetkeolukorda kui ka plaane.

Juhtimine ja töökorraldus

Käesolevas osas kirjeldatakse kohaliku tegevusgrupi tegutsemise aluseid, sh põhikirjast tulenevaid ja partnerlus-põhimõtte tagamist selles. Antakse teave juhtimise põhimõtetest ja struktuurist. Nimetatakse kohaliku tegevusgrupi juhtorganid ja lühidalt nende valiku printsiip ja volituste pikkus.

Kui kohalik tegevusgrupp on moodustanud tööühmad, siis kirjeldatakse lühidalt ka nende moodustamise aluseid, ülesandeid ja töökorda.

Eraldi võiks olla kirjeldatud, kes moodustab ja millistel alustel strateegia rakendamisel projektide valikuks hindamiskomisjonid. Millised on nende ülesanded ja kavandatav töökord. Samuti, kuidas tagatakse omavalitsusüksuste poolt

nimetatud esindajate häälte osakaal alla 50% (RAK meetme 3.6 nõue). Lühidalt võiks olla kirjeldatud kuidas toimitakse, kui läbivaatamisele tuleb komisjoni liikme projekt toetuse taotlemiseks.

Antud osas võiks olla kirjeldatud ka, kuidas tagatakse kohaliku tegevusgrupi haldussuutlikkus. Milline on kohaliku tegevusgrupi tegevmeeskond, kas on palgatud või on kavas palgata tegevjuht, tegevjuhi abi või muud töötajad, lühidalt nende ülesanded jms.

Samuti võiks olla kirjeldatud, kas ja kus asub kohaliku tegevusgrupi büroo, kuidas on tagatud sellele ligipääs ja millised on lahtiolekuajad. Mitu inimest töötab büroos ning millised on nende ülesanded ja tööjaotus. Samuti võiks anda lühidalt informatsiooni, kuidas on kavas planeerida büroo töö kogu käesoleva strateegia rakendamise perioodiks.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Kohaliku tegevusgrupi majanduslik elujõulisus

Strateegias kavandatud tegevuste elluviimine ja selle kaudu tegevuspiirkonna arendamine sõltub ka kohaliku tegevusgrupi jätkusuutlikkusest. Käesolevas osas antakse lühi-ülevaade strateegia rakendamiseks vajalike vahendite allikatest, näiteks Leader toetus, liikmemaksud, muud võimalikud programmid, laenud jne.

Strateegia terviklikku jätkusuutlikkust koos strateegia oodatavate tulemustega kajastatakse osas „Strateegia oodatavad tulemused“.

Selgitavalt, vastavalt RAK meetme 3.6. määruses sätestatu-
le on igal kohalikul tegevusgrupil võimalik kohaliku tegevusgrupi personali ja üldkulude, lähetuskulude ning mootorsõiduki kasutamise kulude hüvitamiseks saada kuni 15% toetuse summast. MAK Leader meetme rakendumisel suureneb eelnimetatud halduskulu osakaal kuni 20%-ni kohaliku tegevusgrupi kohta heakskiidetud toetuse summast.

3. Tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus

Käesolevas osas kirjeldatakse kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna sotsiaal-majanduslikku olukorda ühishuvidest lähtuvalt. Kirjeldatakse tegevuspiirkonna geograafilisi ehk asukohast tingitud näitajaid (asukoht, territoorium, tömbekesused, looduskeskkond jms) ja antakse ülevaade rahvastikust (rahvastik, vanuseline koosseis, ränne, ülalpeetavate määr jms). Samuti majandust ja ettevõtlust puudutavad näitajaid (peamised majandusharud, infrastruk-

tuur, teenused, töökohad, tööhõive jms) ning kultuuri- ja sotsiaalvaldkonna näitajaid (kultuuri- ja seltsitegevus jne).

4. Ülevaade tegevuspiirkonna ja sotsiaalsete gruppide vajadustest

Siin esitatakse tegevuspiirkonna erinevate piirkondade ja sotsiaalsete ning huvigruppide vajadused, lähtudes ka tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldusest.

Soovitav on välja tuua, millised tegevuspiirkonna erinevate piirkondade sarnased jooned on eristatavad ning kas need on aluseks strateegia koostamisele.

5. Strateegilised valikud

Antud osas antakse põhjalik ülevaade piirkonna arenguvisionist ja valitud prioriteetidest. Juhul kui kavandatakse nii rahvusvahelist kui ka riigisisest koostööd teiste kohalike tegevusgruppidega, siis on soovitav ka see siinkohal välja tuua.

Strateegia koostamisel on oluline lähtuda Leader-lähenedamise põhielementidest, et tagada strateegia seesmine sidusus, uuenduslikkus, integreeritud lähenemine ja lisanduvus teistele programmidele ning kohaliku arengupotentsiaali kasutamine.

Strateegiast lähtuvate kavandatavate tegevuste ja projektide kirjeldused peavad näitama altpoolt tuleva lähenemise kasutamise võimalusi ja lisaväärtuse tekke soodustamist ning samuti ka kohaliku potentsiaali kasutamist.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Õnnela külalistemaja

Strateegia prioriteetide väljatoomisel võib kasutada ka Maaelu arengukava 2007–2013 vastavate prioriteeditelgede jaotust (kas kõiki või osa neist), kuna kohaliku tegevusgrupi strateegia elluviimine peab tulevikus kaasa aitama ka MAK eesmärkide täitmisele:

I prioriteeditelg – põllumajandus- ja metsandussektori konkurentsivõime parandamine;

II prioriteeditelg – keskkonna ja paikkonna säilitamine;

III prioriteeditelg – maapiirkondade elukvaliteet ja maa-majanduse mitmekesistamine.

Muu prioriteet, mille raames käsitletakse tegevusi, mis ei kuulu otseselt ühegi eelnimetatud prioriteeditelje alla.

Soovituslik on strateegia koostada MAKi rakendamise perioodiks. MAKist toetatavate tegevuste ring on võrreldes RAKi rakendamise perioodiga laienenud ning võimalused suuremad.

RAK meetme 3.6 määrusele vastavalt on kohalikud tegevusgrupid juba valinud tegevusvaldkonna 1 „Oskuste omandamine” raames üks kuni kaks teemat, millisel suunal strateegiat välja töötatakse, kuid neil on võimalus vastavalt strateegia koostamise käigus selguvatele vajadustele prioriteetide teemade ringi varem esitatuga laiendada. Siiski peaks välja tooma, millist osa RAK meetme 3.6 taotlusega esitatud teemadest ning millises ulatuses on strateegias kasutatud.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Lääne-Virumaa

Käesolevas osas antakse ka strateegia ajaline määratlus ehk kui pika perioodi peale on strateegia suunatud. Strateegia võib jaotada ka ajaliselt erinevateks prioriteetideks. Kohalik tegevusgrupp saab otsustada, mis järjekorras erinevaid prioriteete rakendada. Samuti saab strateegia prioriteetides või strateegia elluviimise kavas paika panna seda, et näiteks väliskoostööprojektidega hakatakse tegelema alles siis, kui kohalik tegevusgrupp on ennast paremini sisse töötanud ning halduspädevus on suurem.

Siinkohal on soovitus arvestada, et strateegia prioriteetid saavad olla aluseks MAKi raames kohalike tegevusgruppide strateegias toodud tegevuste elluviimiseks kohalike tegevusgruppide toetustaotluste vastuvõtmisel. Väga laia-

piiriline strateegia võib hilisemalt panna kohalikule tegevusgrupile suhteliselt suure vastutuse ja koormuse läbi vaadata ja anda hinnang väga paljudele projektidele, mida PRIA-le esitatakse. Samas võib kitsamalt ja täpsemalt piiritletud strateegia tegevuspiirkonnas lahendust vajavate probleemide lahendamisele paremini kaasa aidata.

Kuid siinkohal rõhutame veelkord, et strateegia visioon, prioriteetid ja eesmärgid on kohaliku tegevusgrupi otsustada tegevuspiirkonna sihtgrupi vajadustest lähtuvalt.

Kuna Leader-lähenemise rakendamise nõueteks on ka strateegia sisemine sidususe ja uuenduslikkuse tagamine, siis tuleks antud osa koostamisel arvestada sellega. Näiteks võiks viidata kuidas nähakse, et kasutada saab või kavandatud tegevused sisaldavad midagi uuenduslikku jne.

Sisemise sidususe osas tuleb jälgida, et strateegia ei oleks ainult kogum vajalikest projekti kirjeldustest, vaid kogu strateegia oleks seesmiselt sidus ja suunatud valitud prioriteetidele ja strateegia eesmärkide täitmisele.

Teisiti öeldes, et strateegia elluviimise tegevused (projektid) peavad lähtuma strateegia ülesannetest, ülesanded prioriteetidest ja visioonist, mis aga omakorda peaks tulema tegevuspiirkonna sihtgrupi vajadustest. Sihtgrupi vajadused aga selguvad tegevuspiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldusest.

Strateegiliste valikute alla saab välja tuua ka kohaliku tegevusgrupi võimalikud koostööplaanid teiste kohalike tegevusgruppidega nii kodumaal, kui väljaspool Eestit.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Koolitus Lääne-Virumaal

Strateegias ei pruugi nimetada koostööpartnereid nimeliselt, kuid kindlasti on soovitatav kirjeldada prioriteetseid valdkondi, milles nähakse koostöövõimalusi ning koostöö vajalikkust. Loomulikult juhul, kui on juba teada võimalikud koostööpartnerid, siis oleks soovitatav, kui ka need nimetatakse. Hiljem, kui koostööprojekte hakatakse rakendama, sõlmitakse vastav koostööleping ja valitakse koostööprojekti juhtpartner.

Strateegiliste valikute osas on otstarbekas välja tuua, milline on valitud prioriteetide ja eesmärkide sidusus teiste tegevuspiirkonna strateegiate, arengukavade ja programmidega, näiteks omavalitsuse arengukavadega jm.

6. Oskuste omandamine ja tegevuspiirkonna arendamine

Leader-lähenemise põhielementide hulgas on olulisel kohal partnerluste edendamine ja altpoolt tuleva algatuse soodustamine. Antud osas peaks olema kirjeldatud tegevuspiirkonna ja erinevate huvigruppide kaasatus kohaliku tegevusgrupi tegevusse ning edasine töö tegevuspiirkonna inimestega. Kirjeldama peaks nii olemasolevat kaasamis-tegevust kui ka plaane tulevikuks.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Kaasamine

Kirjeldatakse, kuidas on kohaliku tegevusgrupi töösse kaasatud võimalikult erinevad piirkonnad ja elanikegrupid. Samuti, milliste meetoditega tagatakse informatsiooni jõudmine võimalikult paljude piirkonna elanikeni. Millised on senised kaasamise meetodid ja millised on planeeritud tulevikus.

Piirkonna elanikele suunatud teavitus ja koolitused

Antud osas kirjeldatakse, kuidas korraldatakse strateegia rakendamisel tegevuspiirkonna inimeste informeerimise ja koolitamine, näiteks teemadel: Leader-lähenemise põhimõtete tutvustamine, tegevuspiirkonna võimaluste tutvustamine, kohaliku tegevusgrupi tegevused jne.

Lühidalt võib anda informatsiooni, milliseid infopäevi, seminare ja koolitusi on kavas korraldada, kas kaasatakse ka lektoreid väljaspoolt Eestit. Kirjeldada võib lühidalt ka kohaliku tegevusgrupi veebilehte ja võrguväljaandeid. Samuti, millised trükised on plaanis koostada ja avaldada ning kuidas planeeritakse korraldada nende levitamine.

- Kajastatud võib olla ka, milliseid koostöö jaoks vajalikke õppereise planeeritakse. Siinkohal võib eraldi välja tuua, milliseid õppereise kavandab kohalik tegevusgrupp korraldada tegevuspiirkonna inimestele ning milliseid tegevusgrupi piirkonna taotlusi oodatakse piirkonna inimestelt.
- Üks Leader-lähenemise põhielement on ka kohaliku tegevusgrupi ja tegevuspiirkonna inimeste ja hivi-

gruppide erinevates võrgustikes osalemine. Võiks välja tuua, millistes võrgustikes osaleb kohalik tegevusgrupp, kas on valdkondi, kus soovitakse võrgustikus osaleda või ise algatada.

7. Strateegia oodatavad tulemused

Selles osas tuuakse välja oodatav kasu tegevuspiirkonnale tervikuna, soovitatavalt sihtgruppide kaupa. Kirjeldatakse, kuidas tagatakse pidev kaasamine ja tegevuspiirkonna elavdamine. Samuti antakse teavet, kui palju loodetakse luua tegevuspiirkonda uusi töökohti ja edendada muul moel kohaliku potentsiaali kasutamist.

Tuuakse välja strateegia jätkusuutlikkus ja edasise rahastamise võimalused ka teistest allikatest ja / või isemajandamine. Selgitatakse, kuidas planeeritakse Leader meetme kaudu toetust saanud tegevuste jätkumist peale toetuse kasutamist. Samuti, millised võiks olla alustatud tegevuste või projektide edasised arengud. Antud strateegia osa alusel saab hinnata strateegia jätkusuutlikkust.

8. Strateegia koostamisel kasutatud materjalid

Antud osas kirjeldatakse strateegia koostamisel kasutatud erinevaid uuringuid, ülevaateid ja ekspertarvamusi. Eraldi tuleks nimetada uuringuid, ülevaateid ja ekspertiise, mis on tellitud RAK meetme 3.6 toetuse vahenditega. RAK meetme 3.6 raames rahastatud uuringud ja ekspertiisid peaksid olema kättesaadavad ka kohaliku tegevusgrupi veebilehel.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Lühidalt võib anda ülevaate, millised uuringute või eksperitiiside tulemused on mõjutanud strateegia koostamist ja prioriteetide valikut ning kui suurel määral.

Käesolevas osas võib kirjeldada ka tulevikuplaane: tegevuspiirkonna arendamise jaoks vajalikke uuringuid ja eksperthinnanguid.

9. Strateegia koostamise protsess

Strateegia koostamise protsessis on väga oluline, et arvestatakse valitud prioriteetide vastavuse ja tasakaalu saavutamiseks tegevuspiirkonna vajadustega. Samas sisaldab see ka otseselt Leader-lähenemist altpoolt üles, partnerluse ja piirkonnapõhise lähenemise põhielemente.

Antud osas on võimalik kirjeldada strateegia koostamise peamisi etappe, näidates kuivõrd laiapõhjaline on olnud strateegia loomise protsess.

Soovitav oleks nimetada strateegia koostamiseks loodud tööühmade teemavaldkonnad, nende juhid ja osalejad, sh kaasatud ekspertide nimed ja teemavaldkonnad. Samuti toimunud koosolekute ja rühmatööde nimekiri.

Strateegia loomisprotsessi ei ole kaasatud ainult kohaliku tegevusgrupi liikmed, vaid väga erinevad huvigrupid ja ka ametnikud. Kui oma panuse on andnud valla-, maakonna- või riiklikud asutused (maavalitsused, koolid, tööhõivebürood, keskkonna, sotsiaal- või arendusnõunikud jm) siis oleks hea ka nende osakaalu protsessis välja tuua.

Kui neid (infopäevad jms) on olnud väga palju, siis loomulikult ei pea loetlema kõiki osalenuid, kuid samas oleks väga oluline näidata erinevate piirkondade ja sektorite (avalik, era- ja mittetulundussektor) kaasatust.

Väljavõtted koosolekute protokollidest, osalejate nimekirjadest ja teistest olulistest, kuid mahukatest materjalidest saab paigutada strateegia lissasse. Kohalik tegevusgrupp saab seda ise hinnata, kui palju materjali kajastatakse otseselt strateegias ja kui palju kaasamisprotsessi kirjeldavat materjali on võimalik tutvustada kohaliku tegevusgrupi veebilehekülje kaudu.

10. Strateegia elluviimise kava

Selgitavalt antud osa sissejuhatuses läheme tagasi trüki- se algusesse. Kohalikud tegevusgrupid koostavad ja täiendavad oma tegevuspiirkonna strateegiat RAK meetme 3.6 määruse raames saadud toetuse abil. Kõigi tegevuste kohta, mis on abikõlblikud RAK meetme 3.6 raames, esitavad kohalikud tegevusgrupid kuludeklaratsioonid koos tõendavate dokumentidega PRIAle. Hiljemalt viimase kuludeklaratsiooniga esitab kohalik tegevusgrupp PRIAle ka tegevuspiirkonna strateegia või täiendatud strateegia, mis on kohaliku tegevusgrupi üldkoosoleku otsusega vastu võetud. Strateegia või täiendatud strateegia esitamine PRIAle on üheks viimaseks etapiks RAK meetme 3.6 raames tegevuste lõpetamiseks, samas aga ettevalmistavaks etapiks toetuse taotlemiseks MAKi raames.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Karepa rahvamaja

Kogu strateegia koostamise protsess, kuni strateegia rakenduskava koostamise ja elluviimiseni, koosneb üldistatult järgmistest etappidest:

- olukorra kirjeldus
- sihtgrupi vajadused
- visioon
- prioriteetid
- eesmärgid
- meetmed ja tegevused
- eelarve
 - projektid ja tegevused
 - seire ja hindamine

Käesolevas trükises oleme läbivalt andnud soovitusi strateegia koostamise protsessis MAKi võimaluste ja vajadustega arvestamiseks. Eelnimetatud soovitus ei hõlma endas veel strateegia üksikasjalikku rakenduskava koostamist. Strateegia rakenduskava sisaldab endas juba konkreetsete meetmete ja tegevuste kirjeldusi, koos nende rakendamise protsessikirjeldustega, kavandatava eelarvega jne.

Käesoleva strateegia osas „Strateegia elluviimise kava” soovitage välja tuua üldise indikatiivse ajakava erinevate prioriteetide ja tegevuste rakendamiseks.

Antud osasse saab koondada eelmistes strateegia osades kirjeldatud teabe ajakavade kohta, näiteks:

- osas „Strateegilised valikud” prioriteetide ja koostööprojektide rakendamine;
- osas „Oskuste omandamine ja tegevuspiirkonna arendamine” tegevused;
- osas „Strateegia koostamisel kasutatud materjalid” plaanid uuringute ja ekspertiiside kohta;
- jne.

Samuti saaks siinkohal kokkuvõtvalt kirjeldada üldises ajalisel plaanis, strateegia osas „Strateegia oodatavad tulemused”, toodud strateegia prioriteetide ja tegevuste elluviimise kaudu planeeritavat piirkonna arengut: töökohtade juurdekasvu, turistide arvu suurenemist, majutuskohtade loomist vms.

III OSA. KOHALIKU TEGEVUSGRUPI TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA KOOSTAMINE

Strateegia rakendamise ja kohaliku tegevusgrupi tegevuste jaoks on väga oluline strateegia rakendamiseks kasutatav eelarve. Strateegia koostamiseks ning osadel kohalikel tegevusgruppidel ka olemasoleva strateegia rakendamiseks ja muutmiseks on kasutada RAK meetme 3.6 raames heakskiidetud eelarve.

Mis puudutab järgmise programmeerimisperioodi 2007–2013 ehk MAKi eelarvet Leader tegevuste osas igale konkreetsele kohalikule tegevusgrupile, siis seda käesolevas trükises ei saa veel kajastada. See sõltub MAKi kooskõlastamise protsessist Euroopa Komisjonis ja vastavatest siseriiklikest õigusaktidest MAKi Leader meetme rakendamiseks. Ja tulevikku vaatavalt juba ka konkreetselt kohalike tegevusgruppide PRIAle esitatavatest taotlustest strateegia rakendamiseks.

Vastavalt MAKi peatükis „Üldine tasakaal telgede vahel, ELi ja riiklikud prioriteedid, rahaliste vahendite soovituslik jaotus”, on Leader teljele kavandatud kuni 10% MAKi eelarvest.

Samuti nagu ka Maaelu arengu strateegias on võimalik antud strateegia osas välja tuua rahaliste vahendite soovituslik jaotus (protsentides) kavandatavast strateegia prioriteetide ja tegevuste rakendamiseks vajaminevast eelarvest.

11. Lisad

Strateegia lisadena saab esitada dokumente ja materjale, mida kohalik tegevusgrupp soovib strateegia täiendamiseks ja lisainformatsiooni andmiseks näidata ning mis on liiga detailsed või mahukad strateegia tekstis kirjeldamiseks, näiteks erinevad skeemid, kaardid jm strateegiale lisaväärust andev materjal.

Kindlasti aga võib strateegia lisa sisaldada strateegia kinnitamise koosoleku protokoll koopiat.

LÕPPSÕNA

Eesti riik on ühena vähestest võrreldes teiste ELi liikmesriikidega suunanud aastatel 2007–2013 kuni 10% kogu maa-elu arengukava eelarvest jaotamiseks kohalike tegevusgruppide ja Leader-lähenemise meetodi abil.

Selle aluseks on usaldus nende vastu, kes elavad ja töötavad maapiirkonnas. Tugevnevad külad, edenev seltsiliikumine, tõhusat tööd tegev Külaliikumine Kodukant, erinevad maaelu ja ettevõtluse valdkondade organisatsioonid ja liidud on sellele tugevaks aluseks.

Eesti inimese juured on tugevasti maal. Meie väikese kodumaa vahemaad ei ole nii suured, et siin ei saaks elada igal pool. Arenev infotehnoloogia annab palju võimalusi, kelle töö sisu seda võimaldab, elada kus iganes ja teha endale meelepärast tööd. Selle poole, et luua uusi võimalusi igasse piirkonda, saame liikuda kohalike inimeste teadmiste abil – mida on vaja ja kus on kasutamata võimalused!

Leader-lähenemine annab maaelu arenguks palju võimalusi: toetada keskkonna sõbralikku väikesemahulist ettevõtlust, elustada kohalikke traditsioone, teha koolitusi ja üritusi nii eri gruppidele eraldi kui ka kõigile koos.

Kohaliku tegevusgrupi ees seisab palju vastutusrikkaid ülesandeid. Üks olulisemaid on elanike pidev kaasamine ja julgustamine oma ideedega välja tulema. Kohaliku tegevusgrupi kontor kui ka koolitus- ja infopäev peab olema koht, kus igaüks tunneks ennast kodus. Mõttetalgud ja koosolekud peaksid olema regulaarsed ja kergesti kätte-

saadavad. Elluviidud projektide kohta peaks olema informatsioon kergesti kättesaadav, et ka teisi julgustada oma plaanidega välja tulema.

Peab leidma võtme inimeste hinge ja äratama nende huvi osaleda kogukonna elus. Kutsuma noori võõrkeelte oskajaid tõlkideks, kui külas on välispartnerid. See aitab neil süveneda juba varakult piirkonna arengu probleemidesse. Tuleb kaasata eakaid memmesid või taatisid õpetama piirkonna traditsioonilisi oskusi ettevõtlikele inimestele ja noortele, kes seda edasi kannaks. Ärgitama noori esitama oma projekte ja ideid, et kodutunne süveneks.

Leader-lähenemine ei anna kiireid tulemusi, kui pidada silmas uute töökohtade tekkimist või turistide arvu suurenemist. Tuleb anda aega nii kohaliku tegevusgrupi asutajatele kui ka piirkonna inimestele sisseelamiseks ja harjumiseks – aga inimeste rõõmu, mida annavad ühised arutelud ja nutikate plaanide pidamine, saab suhteliselt kiiresti saavutada.

Käesolev strateegia koostamise soovitus on üks abistav tööriist neile, kes oma piirkonna hea käekäigu pärast muretsevad ja kes on võtnud nõuks Leader-lähenemise kaudu oma kodukohta edasi arendada. Leader tegevustele annab tõelise väärtuse inimeste entusiasm ja vastastikune hoolivus!

MÄRKMED

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

MÄRKMED

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

MÄRKMED

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

MÄRKMED

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

